

**KICHIK BIZNESDA AHOLI BANDLIGINING VA KICHIK BIZNESNING YALPI ICHKI
MAHSULOTDAGI ULUSHINING RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDAGI
AHAMIYATI**

Yusupov Abbosxon Aliyevich

Qo'qon universiteti mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Ushbu tezisda rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotidagi kichik biznes sohasida aholi bandligining roli tahlil etilgan. Aholi bandligining kichik biznesda inson resurslaridan samarali foydalanishidagi ahamiyati haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: bandlik, inson resurslari, kichik biznes, xodimlar, iqtisodiyot.

Kirish. Bandlik va inson resurslaridan samarali foydalanish har bir iqtisodiyotning rivojlanishi uchun muhim omillardir. Ayniqsa, kichik biznesda bandlik darajasi yuqori bo'ladi, chunki kichik korxonalar ko'pincha katta miqdordagi ish o'rinlari yaratadi. Shu sababli, kichik biznesda inson resurslaridan samarali foydalanish nafaqat korxonaning muvaffaqiyati, balki umumiy iqtisodiy o'sish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Kichik bizneslar aksariyat mamlakatlarda iqtisodiyotning asosiy ustunlaridan biri hisoblanadi. Ular yirik kompaniyalarga qaraganda ko'proq yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatiga ega, chunki kichik korxonalar ko'pincha mahalliy resurslardan foydalanadi va ko'proq moslashuvchanlikka ega bo'ladi. Bu esa, o'z navbatida, aholining keng qatlamlarini band qilish imkoniyatini beradi va ishsizlik darajasini kamaytiradi. Kichik bizneslar iqtisodiyotning turli sohalarida faoliyat yuritib, turli kasbiy malakalarga ega odamlarni ish bilan ta'minlaydi, bu esa mehnat bozorining rivojlanishiga turtki beradi.

Kichik bizneslar muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun inson resurslaridan samarali foydalanish zarur. Samarali inson resurslari boshqaruvi orqali korxonalar xodimlarning malakasini oshirish, ularning motivatsiyasini kuchaytirish, va ularni to'g'ri yo'naltirish orqali o'z faoliyatini yanada samarali qiladi. Bu jarayonlar orqali kichik bizneslar raqobatbardosh bo'lib, o'z faoliyatini kengaytirishi va yangi ish o'rinlari yaratishi mumkin.

Kichik biznesda inson resurslarini samarali boshqarishning bir necha usullari mavjud:

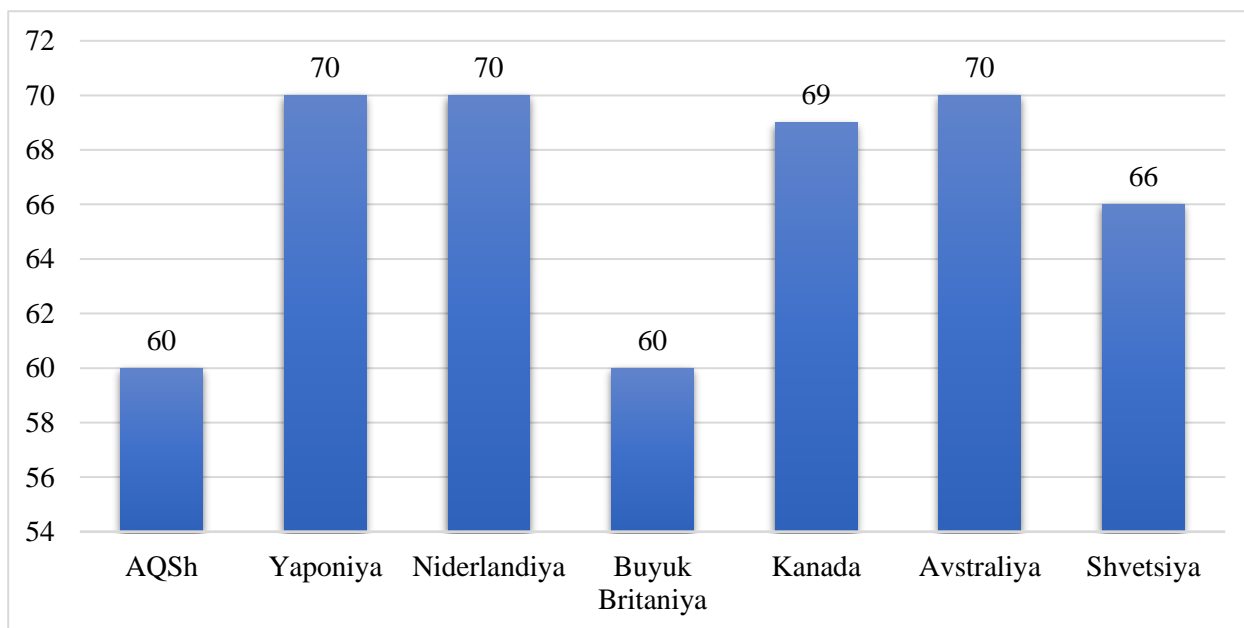
- Ta'lim va kasbiy rivojlanish: xodimlarning malakasini oshirish va ularga yangi ko'nikmalarni o'rgatish korxonaning samaradorligini oshiradi. Ta'lim dasturlari va treninglar tashkil qilish xodimlarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- Motivatsiya va rag'batlantirish: xodimlarni rag'batlantirish orqali ularning ishga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Bu jarayonda moddiy va nomoddiy rag'batlantirish usullaridan foydalanish mumkin. Maoshlarni oshirish, mukofotlar berish, va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratish xodimlarning motivatsiyasini oshiradi.

- Xodimlarni to'g'ri yo'naltirish: xodimlarning bilim va ko'nikmalariga mos ravishda ularni to'g'ri lavozimlarga yo'naltirish korxonaning samaradorligini oshiradi. Har bir xodim o'z imkoniyatlariga mos bo'lgan ishda faoliyat yuritishi kerak.

Kichik biznesda bandlik va inson resurslaridan samarali foydalanish mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Xodimlarning malakasini oshirish, motivatsiya

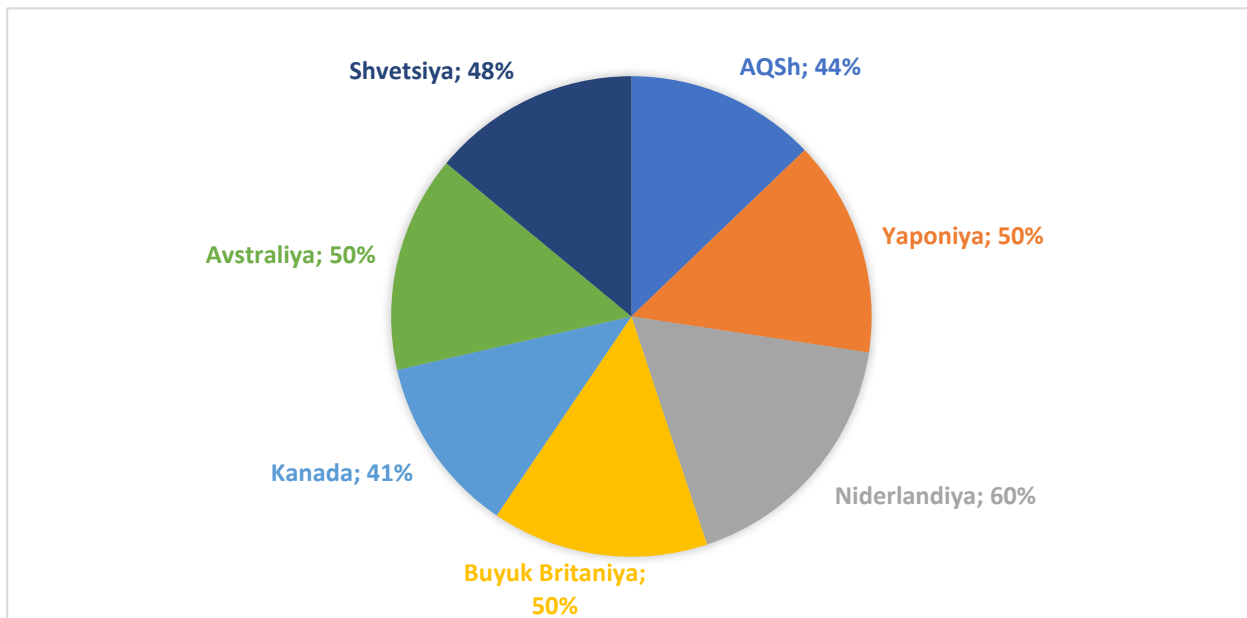
qilish, va ularni to'g'ri yo'naltirish orqali kichik bizneslar o'z samaradorligini oshiradi va raqobatbardosh bo'lib qoladi. Shu sababli, kichik korxonalar uchun inson resurslarini boshqarishning samarali usullarini joriy etish muhimdir. Bu jarayonlar nafaqat korxonalarining muvaffaqiyatini ta'minlaydi, balki umumiy iqtisodiy o'sish va jamiyatning farovonligini oshirishga ham xizmat qiladi.

1-rasm. 2023 yilda rivojlangan mamlakatlarda (AQSh, Yaponiya, Niderlandiya, Buyuk Britaniya, Kanada, Avstraliya va Shvetsiyada) kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ish o'rinlaridagi ulushi (foizda)

Kichik biznes subyektlaribarcha mamlakatlarda ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi, chunki ular ko'plab yangi ish o'rinlarini ta'minlaydi va mahalliy iqtisodiyotga hissa qo'shadi. Ushbu rasmda rivojlangan mamlakatlarda (AQSh, Yaponiya, Niderlandiya, Buyuk Britaniya, Kanada, Avstraliya va Shvetsiyada) kichik bizneslarning ish o'rinlaridagi ulushi aks ettirilgan. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari 2023 yilda AQShda ish o'rinlarining 60 foizini yaratgan bo'lsa, Yaponiya iqtisodiyotida kichik bizneslar ish o'rinlarining 70 foizini ta'minlagan. Bu kichik bizneslarning yuqori darajadagi ish o'rinlari yaratish qobiliyatini va mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, Niderlandiyada bu ko'rsatkich 2023 yilda 70 foizni tashkil qilgan, bu esa kichik bizneslarning mamlakat iqtisodiyotida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Buyuk Britaniya iqtisodiyotidagi ish o'rinlarining 60 foizi kichik biznes va xususiy tadbirkorlarning xissasiga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkich 2023 yilda AQShning ko'rsatkichi bilan bir xil bo'lganligini anglatadi. Rasmdan yana shuni ko'rish mumkinki, 2023 yilda Kanadada ish o'rinlarining 69 foizini kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari ta'minlagan bo'lsa, Avstraliyada bu ko'rsatkich Niderlandiyaniki kabi 70 foizni aks ettirgan. Yevropaning rivojlangan mamlakatlaridan biri Shvetsiyada kichik bizneslar ish o'rinlarining 66%ini ta'minlaydi, bu esa kichik bizneslarning iqtisodiyotdagi o'rnini va ish o'rinlarini yaratishdagi rolini ko'rsatadi.

Rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes iqtisodiyotning muhim qismidir, u mamlakatlarning umumiy iqtisodiy faoliyatida va ish o'rinlarini yaratishda katta rol o'ynaydi. Kichik biznesning Yalpi Ichki Mahsulot (YaIM) va ish o'rinlaridagi ulushi iqtisodiy barqarorlikni, ijtimoiy rivojlanishni va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega.

2-rasm. 2023 yilda rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi (foizda)

Ushbu rasm orqali 2023 yilda rivojlangan yetti mamlakatlarda (AQSh, Yaponiya, Niderlandiya, Buyuk Britaniya, Kanada, Avstraliya va Shvetsiyada) kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi roli va o'rnini tahlil qilindi, shuningdek, kichik biznesning YaIMdagi ulushi haqida aniq faktlar ko'rsatildi.

Kichik biznes rivojlangan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, innovatsiyalarni amalga oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ushbu biznes turlari ko'pincha mahalliy ehtiyojlarni qondirish va mintaqaviy iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta'minlash orqali iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi. Bundan tashqari, kichik bizneslar katta korxonalariga nisbatan tezroq moslashuvchanlik, innovatsiyalar va mijozlar ehtiyojlariga yaxshiroq javob bera olish xususiyatiga ega.

Rivojlangan mamlakatlarda kichik biznesning YIMdagi ulushi bir qator omillar bilan bog'liq bo'lib, mamlakatlarning iqtisodiy strukturasi qarang o'zgarib turadi. AQShda kichik biznes Yalpi Ichki Mahsulotning 44%ini tashkil etadi. Bu kichik biznesning mamlakat iqtisodiyotida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. U.S. Small Business Administration (SBA) ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar AQSh iqtisodiyotining asosiy qismidir. Shuningdek, Yaponiyada kichik biznes YaIMning 50%ini tashkil etadi. Yaponiya iqtisodiyotida kichik biznesning roli yuqori bo'lib, u innovatsion texnologiyalar va yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishda katta ahamiyatga ega. Ministry of Economy, Trade and Industry (METI) ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar Yaponiyaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi va ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Yevropa mamlakatlaridan biri Niderlandiyada kichik biznes YaIMning 60%ini tashkil etadi. Netherlands

Enterprise Agency (RVO) ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslarning yuqori ulushi mamlakatning iqtisodiy o'sishi va innovatsion faoliyatida katta hissa qo'shadi. Buyuk Britaniyada esa kichik biznes YaIMning 50%ini tashkil etadi. UK Federation of Small Businesses ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar Buyuk Britaniya iqtisodiyotining turli sohalarida faoliyat yuritadi va iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi.

Jadvaldan yana shuni ko'rish mumkinki, Kanadada kichik biznes YaIMning 41%ini tashkil etadi. Innovation, Science and Economic Development Canada ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar Kanadaning iqtisodiy o'sishiga katta hissa qo'shadi va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Avstraliyada esa kichik biznes YaIMning 50%ini tashkil etgan holda Yaponiya va Buyuk britaniya bilan bir xil ko'rsatgichga ega. Australian Bureau of Statistics (ABS) ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar Avstraliya iqtisodiyotida katta rol o'ynaydi. Jadval so'ngidagi yana bir Yevropa mamlakati bo'lgan Shvetsiyada kichik biznes YaIMning 48%ini tashkil etadi. Swedish Agency for Economic and Regional Growth ma'lumotlariga ko'ra, kichik bizneslar Shvetsiya iqtisodiyotida muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, Yaponiya, Niderlandiya va Avstraliyada kichik biznes iqtisodiyotning asosiy drayverlaridan biri ekanligini ko'rsatadi, AQSh va Buyuk Britaniyada esa nisbatan pastroq ulush qayd etilgan. Kichik biznes subyektlarining mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushida ham Niderlandiya, Yaponiya, Avstraliya va Buyuk Britaniya peshqadamlik qilgan bo'lsa, AQSh, Kanada va Shvetsiya mamlakatlarida biroz pastroq ko'rsatkichni ko'rish mumkin. Umumiy qilib aytganda, rivojlangan mamlakatlarning iqtisodiyotida kichik biznesning ahamiyati juda ham yuqori bo'lib, mamlakat yalpi ichki mahsulotining deyarli teng yarimini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hamidjon Rasulov. (2023). SIYOSIY MOJAROLARNING TURIZMGA TA'SIRI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9(9), 147–150. <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.857>
2. Yakubovich, R. H. (2024). QO 'QON SHAHAR TURIZMI RIVOJLANISHIDA HUNARMANDCHILIKNING AHAMIYATI. Kokand University Research Base, 668-671.
3. Khursanaliev, B. (2023). THE IMPACT OF POPULATION GROWTH ON THE COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1, 8-11.
4. Boburmirzo, K., & Boburjon, T. (2022). Exchange rate influence on foreign direct investment: empirical evidence from cis countries. International Journal Of Management And Economics Fundamental, 2(04), 19-28.
5. Melibayeva Gulxon Nazrullaevna, & Baxtiyorjonova Muxlisa. (2024). O'ZBEKISTONDA MICE TURIZMNI ISTIQBOLLARI. Kokand University Research Base, 803–806. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/223>
6. Melibaeva G. (2024). ORGANIZATIONAL BEHAVIOR AND BUSINESS PSYCHOLOGY. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 10(10), 48–50. <https://doi.org/10.54613/ku.v10i10.907>.
7. A. A. Yusupov. (2024). ANALYSIS OF THE ORGANIZATIONAL MECHANISM OF EFFECTIVE USE OF HUMAN RESOURCES IN SMALL BUSINESS SUBJECTS IN UZBEKISTAN.

European Journal of Economics, Finance and Business Development, 2(5), 70–73. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/2/article/view/630>

8. Yusupov Abbasxon Aliyevich. (2023). METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF USING HUMAN RESOURCES IN THE ACTIVITY OF SMALL BUSINESS SUBJECTS. Intent Research Scientific Journal, 2(3), 182–187. Retrieved from <https://intentresearch.org/index.php/irsj/article/view/67>

9. Umarov, O. (2023). O 'ZBEK TURIZMNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O 'RNI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 234-236.

10. Omonjon, U. (2023). ISH BILARMONLIK VA MICE TURIZMNI AXAMYATI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 249-250.

11. Yuldasheva Nilufarxon A'zamjon qizi, Umarov Azizjon Azamjon o'g'li, & Abdullayev Axrorjon Axadjon o'g'li. (2023). SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 73–75. <https://doi.org/10.54613/ku.v6i6.254>

12. Yuldasheva, N. A. , Bobojonov, J., Tuxtaboyev , M., & Hakimov , A. (2023). O'ZBEKISTON RESBUPLIKASIDA KICHIK BIZNESNI QURILISH SOHASIDAGI ULUSHI. INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS", 2 (2), 122–126. Retrieved from <https://academicsresearch.ru/index.php/ispctosp/article/view/1289>

13. Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li. (2024). EKOLOGIK SOLIQQA TORTISHNING XALQARO TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQQA TORTISHNING EKOLOGIK YO'NALTIRILGANLIGINI KUCHAYTIRISH YO'LLARI. Kokand University Research Base, 931–934. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/260>

14. Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li. (2024). DAVLAT SOLIQ SIYOSATIDA EKOLOGIK SOLIQLARNI JORIY ETISH ORQALI TABIIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHGA ERISHISHNING AHAMIYATI. Kokand University Research Base, 927–930. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/259>

15. Iqboljon o'g'li, F. I. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNI O'LCHASH OMILLARI. Kokand University Research Base, 746-750.

16. Iqboljon o'g'li, F. I. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNI IQTISODIY O 'SISHGA TA'SIRI. Kokand University Research Base, 742-745.

17. Mashhura, A., & Davronjon, A. (2023). BUGUNGI KUNDA RAQAMLIY TEXNALOGIYALAR IMKONIYATLARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1190-1192.